

Jumalateenistus Nõos P, 12.09.21 kell 11.00, 15. pühapäev *post Trinitatis*, vanavanemate päev

Lektsioonid: 2Ms 16:11–19, 31, 35; Ap 20:32–35

Jutlus: Mt 6:19–24

Laulud: 440 (1–5); 357 (1–5, 6); 448 (1–6); 284 (1–3)

Ärge koguge endile aardeid maa peale, kus koi ja rooste neid rikuvad ja kuhu vargad sisse murravad ja varastavad! Koguge endile aardeid taevasse, kus koi ega rooste neid ei riku ja kuhu vargad sisse ei murra ega varasta! Sest kus su aare on, seal on ka su süda. Silm on ihu lamp. Kui su silm on selge, siis on kogu su ihu valgust täis. Kui su silm on aga vigane, on kogu su ihu pimedust täis. Kui nüüd valgus sinu sees on pime, kui suur on siis pimedus? Keegi ei saa teenida kahte isandat, ikka on nii, et ta vihkab üht ja armastab teist või et ta pooldab üht ja põlgab teist. Teie ei saa teenida nii Jumalat kui mammonat.

Tänase kirjakohta alguses manitseb Jeesus meid mitte koguma maa peale aardeid.

Ma arvan, et mitte ükski meist ei mõtle endast kui maisete aarete omanikust. Meile kuulub mingi vara, seda küll, kuid tõeliselt jõukaid inimesi on meie ümber ikkagi vähemus.

Siiski võib olla ka nii, et me oleme jõukusega harjunud ega mäletagi halvemaid päevi. On ju täitsa selge, et 30 aastat tagasi elasime kõik palju vaesemalt – tulime ju ühiskonnast, milles eraomand oli vastunäidustatud. Nõnda võib siis olla, et ühiskond ise, milles me elame ja mida me oma panusega mõjutame, on meie jaoks jõukust kasvatanud. Sest inimene läheb ju kaasa ühiskondliku survega aidata kaasa ühiskonna jõukuse kasvule, ilma et ta seda otseselt võib-olla tahakski, ja muutub seejuures ise jõukamaks. Keskmise elatustase ju kasvab, see mõjutab meie harjumusi ja me ei taha enam naljalt madalama elatustaseme juurde tagasi pöörduda.

Niisiis võib olla, et kui me ise ka teadlikult maiseid aardeid ei kogu, teeb meie eest seda ühiskond, riik. Ja selleks, et Jeesuse manitsust tõsiselt võtta, peame alati mingis mõttes „vastuvoolu ujuma“.

Tuleb meelde apostel Pauluse tuntud mõte Rm 12:2: „Ja ärge muganduge praeguse ajaga, vaid muutuge meele uuendamise teel, et te katsuksite läbi, mis on Jumala tahtmine, mis on hea ja meelepärane ja täiuslik.“ Sedasama tahab öelda ka Jeesus: koguge endale pigem aardeid taevasse, kus neid ei ähvarda riknemine. Aarete kogumine taevasse pole aga midagi muud kui Jumala tahtmise otsimine selles elus.

Jeesus ütleb ka: seal, kus on su aare, on ka su süda. Jällegi klappib sellega Pauluse mõte meele uuendamisest. Inimese meel või süda on kinni ikka selles, mida ta tajub – näeb, kuuleb, tunneb, haistab, maitseb. Argimõistus ei nõustugi sellega, et väljaspool seda on midagi tõsikinlat, millele oma meel või süda kinnitada. Filosoofilisel tasandil lisandub ka tunnetus: võime millestki mõelda. Kuid mõtlemisobjekti kogemata pole sel siiski tõeväärtust.

Sellist vaadet nimetatakse agnostitsismiks. Objektiivne reaalsus on olemas, kuid meie subjekti piiratus ei suuda seda haarata. Ka lõplik tõde on seetõttu kättesaamatu. Selline mõtteviis aga seab inimese oma taju ja tunnetuse vangistusse ning siis võib – koos Jeesusega – ütelda, et tema süda on ikkagi maa peal. Või siis, nagu Paulus ütleb, tema meel on kinni praeguses ajas.

Mis siis aitab pääseda selle maailma kütkeist? Teadagi usk! Südame sirutumine tajutavast-tunnetatavast väljapoole ja meele uuendamine väljapoole argireaalsust. Või väljendudes Heebrea kirja autori sõnadega Hb 11:1: „Usk on loodetava tõelisus, nähtamatute asjade tõendus.“ Me ei näe, kuule, tunne, haista, maitse, ei koge, kuid teame siiski, et miski kogemuse väline on tõeliselt olemas.

Kuid Jeesus ei taha, et me piirduksime lihtsalt usuga, vaid usuksime ka õigeid asju, usuksime õigesse Jumalasse.

Maaailmas on palju uskumusi ja usundeid. Ma arvan, et tõelisi agnostikuid polegi kuigi palju – pea kõik inimesed usuvad millessegi või kellessegi. Tavaliselt esinevad agnostikutena teadlased ja mõtlejad. Vahemärkusena ütlen, et agnostikuna esitles end ka järgmine Eesti president Alar Karis, kelle teadlasetausta arvestades on selline avaldus ju üsna loomulik. Ometi on tõenäoline, et meil pole siiski tegemist uskmatu presidendiga, vaid lihtsalt inimesega, kes pole valmis oma

usutunnistusena nimetama ristiusku. Ent kirik saab ja peab palvetama, et meie presidendid hakkaksid uskuma Kolmainu Jumalasse.

Südame kinnitamine taevasse ja meele uuendamine Kolmainuse leidmiseks mõjutab otseselt meie vaadet, meie silma. Kui inimese nägemine halveneb, siis kirjutab arst talle välja prillid ja ta näeb ligikaudu sama hästi. Ilma prillideta see inimene aga korralikult ei näe.

Ka usku võib võrrelda prillidega, mille „silmaarst“ Jumal on inimesele pähe pannud. Patt on meie silmanägemist niivõrd tuhmistanud, et Jeesus nimetab seda õigusega vigaseks ja meie ihu seetõttu täitunuks pimedusest. Kuid meie arusaam valgusest, Jumalast on sel juhul täiesti puudulik, sest see, mida arvame olevat valgus on meie vigase silma moonutus ja tegelikult on see hoopis pimedus. Ja Jeesus ütleb ka meie kirjakohas tõsiselt: kui see, mida inimene peab valguseks, on tegelikult pimedus, siis milline on veel tõeline, n-ö objektiivne pimedus? Ehk peab Jeesus siin silmas Jumalast täielikku eemalolekut, mida on nimetatud ka põrguks?

Ent „silmaarst“ Jumal on avanud „prillipoe“, kuhu igaüks võib sisse astuda. Jumal on need usuprillid valmistanud oma Poja Jeesus Kristuse abiga. Võiks seda kujundit kasutades mõelda Jeesusest kui prillikivist, mida Jumal on lihvinud, et patune inimene sellest läbi näeks ja hakkaks seletama Jumala valgust.

Jeesus rõhutab meie kirjakohta viimases salmis seda, et sinna Jumala „prillipoodi“ on võimalik küll igaühel sisse astuda, kuid seda, kas inimene seda teeb, peab ta ise otsustama. Pole mõtet jääda sinna „poe“ akna taha vaatama, sest see ei tee inimest nägijaks. Tuleb astuda sisse ja lasta Jumalal panna endale ette Jeesuse-prillid. Kolmandat võimalust pole.

Jutlust ette valmistades tuli mulle pähe, et tegelikult saaks selliseks prillipoeks pidada ju ka kirikut. Ja mitte ainult kirikut kui usklike osadust, vaid ka kirikuhoonet ennast. Sest esmalt on kirikus ju tegelikult koos ju palju maiseid aardeid.

Vaadakem kasvõi meie enda Nõo kirikut. Meil on peaaegu hindamatuid kunstiväärtusi alates keskajast kuni möödunud sajandi välja. Siiski rikub rooste meie kiriku metalloosi, orelis on puukoi ja pinkides kondiliimiseen. Ning me peame alati arvestama kirikurüüstega, mida on ju viimase 50 aasta jooksul ikkagi ka toimunud – Jumal hoidku meid mudugi selle eest nüüd! Kõik see on justkui sümbol ajalikust varandusest, milleta kogudus läbi ei saa, kuid mis on siiski allutatud kaduvusele.

Samas on kirikus võimalik kinnitada oma süda taevasse ja muuta meelt Jumalat otsides, sest kirikus kuulutatakse Jumala sõna ja jagatakse sakramente. Jumala „prillipood“ on kutsuvalt lahti vähemalt igal pühapäeval! Ja „usuprillide“ läbi on võimalik vaadata ka maailma mammonale hoopis teisiti.

See on Jumala kaunis looming, mida kaduvus küll marrastab ja kulutab, kuid mida saab ja peab alati remontima, et Jumala au kuulutada ka läbi tema loodud mateeria. Nõnda on täiesti loomulik, et kirikuhoone peab olema korras, orel korralikult hüüdma ja kiriku kinnisvara tulu teenima, sest koguduse süda on kindlalt taevas ja ta meel on Jumala radadel. Korras kirikutaristu aga kutsub kirikust väljaspool seisvaid inimesi kirikusse, sellesse Jumala „prillipoodi“, et nad saaksid nägema seda valgust, millest nad varem teadlikud polnud.

Tahaksin tänase jutluse lõpetada vanavanemaid meenutades, sest täna on ju vanavanavanemate päev. Nendele võiks viidata juba prillidest kõnelemine, sest vanaisa või vanaema kujutatakse ikka prillidega ette.

Kuid pigem tahaksin rõhutada vanavanemate rolli järeltulevate põlvete õpetajatena. Religioonisotsioloogilistest uurimustest on ikka selgunud, et inimesed on oma tõuke usule saanud vanavanemate käest. Ühest küljest seetõttu, et tänaste keskealiste inimeste vanavanavanemad on oma lapsepõlves õppinud usuõpetust või saanud seda oma vanemate käest. Teisest küljest seetõttu, et reeglina, tundub mulle, pole vanavanemal tarvis oma lapselaste eest hoolitseda materiaalses mõttes, nagu on tarvis teha nende laste vaneimail. Vanemad on on oma laste pärast mures eelkõige seetõttu, et nad saaksid elus materiaalses mõttes hakkama – et neil oleks haridus, töö ja sissetulek, millega panna alus nende ühiskondlikule toimetulekule. Vanavanemad aga saavad lapselastele õpetada n-ö vaimseid asju, sh usku Jumalasse.

Nõnda on vanavanavanemate roll oma lapselastele usu õpetajatena meie rahva jaoks oluline. Tõsi, peagi saab vanavanemaiks põlvkond, kes pole saanud koolis usuõpetust ja kellel pole ka endil olnud usklike vanemaid või vanavanemaid. Ent küllap seab Jumal ka selles olukorras kõik korda, näiteks

ilmutab oma tõde hoopis lastele, kes õpetavad võib-olla koguni oma vanavanavanemaid ja panevad aluse uutele usklike põlvkondadele. Jumala teed on imelised!
Aamen.